

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Grudziądz, Pomorze, Polska

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Miejskie Muzeum Starożytności

Städtisches Museum für Altertum

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum publiczne pod auspicjami Towarzystwa Starożytności.

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Miejskie Muzeum Starożytności w Grudziądzu (Städtisches Museum für Altertum) zostało utworzone w 1884 r. z inicjatywy Towarzystwa Starożytności (Graudener Altertums Gesellschaft). W jego zbiorach znajdowały się przede wszystkim okazy archeologiczne, później także zbiory rzemiosła artystycznego i sztuki. W latach 1908- 1911 na potrzeby muzeum wzniesiono nowy gmach, a instytucja stała się jednostką miejską. Muzeum rozwijało swoje zbiory w dwudziestoleciu międzywojennym, przetrwało II wojnę światową, do 1956 r. funkcjonowało w dawnej siedzibie.

Daty działalności / zakres czasowy:

1884 do dziś

Rodzaj pamięci

Cywilizacyjna o wymiarze powszechnym.

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny, obszar miejsca, obszar artystyczny / zbiory archeologiczne, biblioteka.

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmin a/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu ul. Wodna 3/5, 86-300 Grudziądz	1884-1893: Nonnen St. (ob. ul. Klasztorna 5, 1893-1899: Untere Thorner St. (ob. ul. Sienkiewicza 27) 1899-1911: ul. Klasztorna 5 1911-1956: Linden st. 19 (ul. Lipowa 28, ob. Legionów)

DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	tel. 56 46 590 63 do 65 muzeum@muzeum.grudziadz.pl www.muzeum.grudziadz.pl	
GODZINY OTWARCIA	10.00 – 15.00	do 1912: Każda pierwsza niedziela miesiąca oraz niektóre ważne święta od 1912: roku każda niedziela miesiąca 12.00-13.00; dni powszednie po wcześniejszym umówieniu się
DYREKTORZY	Wioletta Pacuszka	
ZARZĄDCA		Towarzystwo Starożytności
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	Zaadoptowany	Zaadoptowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Dopiero kilka lat po II Wojnie Światowej na Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu.

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Popularyzacja wiedzy o „starożytnościach”, regularne wyprawy archeologiczne.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Brak

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Konstantin Florkowski (? - 13.08.1894) – mistrz malarski, członek Towarzystwa Starożytności pełniący funkcję konserwatora w zarządzie, pierwszy honorowy kustosz muzeum.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Towarzystwo Starożytności Graudenz Altertums Gesellschaft
1833-11-24

. Inicjatorem był dr Siegfried Anger, dyrektor miejscowego Gimnazjum Królewskiego (Königliche Gymnasium). powołanego do życia 24.11.1883 roku w hotelu Pod Złotym Lwem. Na spotkaniu założycielskim oprócz inicjatora – dr. Siegfrieda Angera, dyrektora miejscowego Gimnazjum Królewskiego obecne były jeszcze 34 osoby, w tym również ówczesny burmistrz Grudziądza – Alexander Pohlmann.

Należeli do niego m.in. Julius Scharlock, Jakob Bohm i Konstantin Florkowski, których zbiory archeologiczne stanowiły trzon kolekcji późniejszego Muzeum Starożytności. Celem Towarzystwa było utworzenie muzeum oraz gromadzenie zbiorów. popularyzacji wiedzy o „starożytnością”

Szczegółowa historia instytucji

1883-11-24 utworzenie Towarzystwa Starożytności w Grudziądzu Graudenzer Altertums Gesellschaft

1884-06-15 otwarcie Muzeum Starożytności

1893 przeniesienie muzeum do pomieszczeń Gimnazjum

1899 przeniesienie muzeum do refektarza Pałacu Opatok

1907 legat Gustava Roethe dla muzeum

1908 budowa siedziby własnej muzeum

1911-04-11 przeniesienie zbiorów do nowej siedziby, otwarcie muzeum

Muzeum starożytności w Grudziądzu (*Städtisches Museum*) zostało utworzone z inicjatywy grudziądzkiego Towarzystwa Starożytności (Graudenzer Altertums Gesellschaft) w 1883 r. Początkowo zbiory muzealne gromadzone były w jednej z sal w budynku d. Pałacu Opatok (wówczas szkoły dla dziewcząt), przekazanej na ten cel przez władze miejskie. Otwarcie nastąpiło 15 VI 1884 r. Na ekspozycję składały się zbiory J. Scharlocka, J. Bohma, K. Florkowskiego, zbiory Gimnazjum Królewskiego oraz Wyższej Szkoły Żeńskiej, przekazane przez Gustava Bormanna. Początkowo muzeum utrzymywało się ze składek członkowskich Towarzystwa Starożytności, częściowo dzięki dotacjom władz miasta i prowincji. Trzon zbiorów muzealnych stanowiły kolekcje członków-założycieli, dzięki organizowanym przez Towarzystwo wyprawom archeologicznym wzrastały także zbiory archeologiczne (część wydobytych okazów trafiała do zbiorów muzealnych w Berlinie, Gdańsku, Halle, Królewcu i Magdeburgu. Szczególnie owocne były poszukiwania prowadzone na cmentarzysku lateńsko-rzymskim w Rządzu. Pozyskane zbiory cieszyły się szczególnym uznaniem i przyniosły rozgłos muzeum i Towarzystwu. Działalnością muzeum kierował kustosz (Kastellan), wraz z grupą współpracujących członków Towarzystwa (konserwatorów), funkcję tę pełnili m.in. Konstantin Florkowski, Max Mathes, August Schmidt, Gerhard Hering, Martin Witt, Dr Praetorius.

Ze względu na wzrost zbiorów Muzeum kilkakrotnie zmieniał lokalizację. W latach 1893-1899 zajmowało pomieszczenia przy Gimnazjum Królewskim, w 1899 r. ze względu na tymczasowe przeniesienie siedziby władz ratusza do budynku szkoły, muzeum zostało przeniesione do refektarza d. pałacu Opatok. W zbiorach, oprócz zabytków archeologicznych i regionalnych starano się gromadzić rzemiosło artystyczne oraz malarstwo współczesne. Przy sali ekspozycyjnej urządzono pracownię konserwatorską oraz bibliotekę. Brak możliwości właściwej ekspozycji kolekcji oraz liczne postulaty Towarzystwa o przekazanie na potrzeby muzeum odpowiedniej siedziby doprowadziło do dyskusji, w czasie której wysuwano propozycje oddania kolekcji do Muzeum w Gdańsku. W 1907 r. na mocy testamentu Gustava Roethe, wydawcy gazety codziennej „Der Gesselige”, muzeum otrzymało 60 tysięcy marek, z których 25 tys. Roethe przewidział na budowę gmachu muzealnego, 15 tys. na zakup księgozbioru a 20 tys. na rozwój kolekcji, a także biblioteki, pod warunkiem przekazania przez miasto nieodpłatnie parceli oraz zabezpieczenie późniejszej działalności instytucji. Prace nad wzniesieniem budynku rozpoczęto w 1908 r., w 1911 r. w związku z budową administracja muzeum mieściła się w budynku Ratusza.

W 1911 r. ukończono budowę gmachu muzeum przy ul. Lipowej, w tym samym roku przeniesiono tam zbiory. Budynek o neorenesansowej fasadzie posiadał dwa piętra: parter

przeznaczono do magazynowania zbiorów muzealnych, pierwsze piętro zajmowała biblioteka, natomiast na drugim piętrze ulokowano sale ekspozycyjne. Funkcję kustosa pełnił p. Cichotzki, w radzie muzealnej zasiadali przedstawiciele władz miejskich i inteligencji (1913). Zbiory były katalogowane. Kolekcję rozwijano w dwudziestolecie międzywojennym, muzeum funkcjonowało w budynku przy ul. Lipowej do 1956 r.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1884: 741 obiektów, okazy archeologiczne
30 X 1884: 841 obiektów
1886: 1065 obiektów
1889: 2717 obiektów
1890: 3116 obiektów; 75 tomów w bibliotece muzealnej; 400 obiektów pozyskanych w czasie wykopalisk w Rządzu, Chełmnie, Warlubiu i na Górze Zamkowej w Grudziądzu
4 VII 1894: zakup kolekcji dr. Bolumińskiego z Nowej Gwinei
30 I 1901: zapis książek oraz rękopisów po Juliusie Scharlocku
1905: 3985 obiektów
1908: utworzenie zbiorów numizmatycznych

Darczyńcy:

Julius Scharlock (zbiory starożytnicze, zbiór książek i rękopisów); Jakob Bohm, Konstantin Florkowski (zbiory starożytnicze), Gustav Roethe (60 tysięcy marek)

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Szczególnie sławne były obiekty archeologiczne pozyskane podczas wykopalisk w Rządzu.

Strategia pozyskiwania zbiorów

Badania archeologiczne.

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

– w chwili powołania muzeum Scharlock przekazał na jego rzecz
– w chwili powołania muzeum Bohm przekazał na jego rzecz część swoich zbiorów „starożytniczych”.
– w chwili powołania muzeum Florck przekazał na jego rzecz część swoich zbiorów „starożytniczych”.
dr Bolumiński – 4 lipca 1894 roku za 500 marek muzeum zakupiło kolekcję przywiezioną przez doktora z Nowej Gwinei.
– właściciel drukarni, wydawca gazety codziennej „Der Gesselige” zmarł 1 grudnia 1907 roku, zapisując muzeum w spadku, z których 25 tys. przewidział na budowę gmachu muzealnego oraz biblioteki, 15 tys. na zakup księgozbioru a 20 tys. na rozwój kolekcji, a także biblioteki. Postawił jeden warunek: miasto powinno nieodpłatnie przekazać parcelę pod budowę nowego budynku muzeum, a także zadbać o jego utrzymanie.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1884: pomieszczenie na parterze szkoły średniej dla dziewcząt, w skrzydle tzw. czyli dawnej rezydencji ksieni benedyktynek; ekspozycja zaprojektowana przez grudziądzkiego mistrza malarskiego Konstantina Florkowskiego
1889: przeniesienie zbiorów do większej sali, na lewo od wejścia do szkoły, w mniejszym pomieszczeniu urządzono pracownię konserwatorską;
1893: mała sala na poddaszu Gimnazjum Królewskiego
1911: ekspozycja na 2 piętrze nowego gmachu

Wystawy czasowe

W 1905 roku 30 obiektów, m.in. plany miasta, obrazy, fotografie, ryciny, muzeum zostało wypożyczonych na wystawę do Gdańska z okazji zjazdu geograficznego.

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Katalogowano zbiory tylko i wyłącznie na potrzeby wewnętrzne, niczego nie wydawano.

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Brak.

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Tzw. dublety przekazywano w darze do innych muzeów: Muzeum Ludoznawczego w Berlinie, muzeach w Gdańsku, Halle, Magdeburgu i Królewcu.

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1884: 214 osób

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

120 lat Muzeum w Grudziądzu, red. Anna Wajler, Muzeum w Grudziądzu, Grudziądz 2004
Muzeum w Grudziądzu, red. Ryszard Boguwolski, Jadwiga Drozdowska, Muzeum w Grudziądzu, Grudziądz 1993
Anger S., *Das Gabefeld von Rodsen, Ubhandlungen zur Landeskunde der Provinz Westprussen*, Graudenz 1890.
Anger S., *Ruckblick auf de funfdzwanzigjahre tatigkeit der Graudenger Altertums-Gesellschaft 1833-1908*, Graudenz 1908.
Błachnio J., Kowalski M., *Zarys dziejów Gabinetu Numizmatycznego Muzeum w Grudziądzu*, [w:] „Wiadomości Numizmatyczne” 1961, R. V, z. 1, s. 60-62.
Łęga W., *Muzeum Miejskie w Grudziądzu*, [w:] „Ziemia”, nr 5, maj 1925.
Sikorska-Nowacka B., *Zarys 100-letniej historii Muzeum w Grudziądzu (1884-1984)*, [w:] „Informator Muzeum w Grudziądzu”, R. 2 (135), 1985, s. 4-22.

Wajler A., *Adaptacje grudziądzkich obiektów zabytkowych dla potrzeb Muzeum*, [w:] „Informator Muzeum w Grudziądzu”, R. XXVII, nr 1 (139), I-IV, 1986, s. 4-13.
Wajler A., *Stulecie zbiorów Muzeum w Grudziądzu*, [w:] „Rocznik Grudziądzki”, T. IX: 1985, s. 307-311.

Łęga, W., *Muzea Pomorskie*, „Ziemia, nr. 16., 1926, s. 228-232
http://ziemia.pttk.pl/Ziemia/Ziemia_NR_16_1926.pdf

Małgorzata Kurzyńska Grudziądz–Rządź–cmentarzysko sprzed 2000 lat,

[https://kpbk.ukw.edu.pl/Content/230638/PDF/Biuletyn%20KMDG%202019%2034\(611\),%20Kurzy%C5%84ska%20M.,%20Wykopaliska%20G-dz-Rz%C4%85dz.pdf](https://kpbk.ukw.edu.pl/Content/230638/PDF/Biuletyn%20KMDG%202019%2034(611),%20Kurzy%C5%84ska%20M.,%20Wykopaliska%20G-dz-Rz%C4%85dz.pdf)

Neues Adressbuch von Graudenz mit Einschluss der Feste Courbiere, des Truppen=Uebungsplatzes Gruppe, der Vororte Kl.=Kunterstein und Kl.Tarpen und mit Angaben über die Landkreise Graudenz und Schwetz a. W. : Nach amtlichen Quellen und privaten Mitteilungen zusammengestellt : 1913 : Fünfte Ausgabe

Neues Adressbuch von Graudenz mit Einschluss der Feste Courbiere und der Vororte Kl.=Kunterstein und Kl.=Tarpen : Nach amtlichen Quellen und privaten Mitteilungen zusammengestellt : 1911 : Vierte Ausgabe

Ignacy Żniński, Grudziądz, Grudziądz: Drukiem i nakł. Wiktora Kulerskiego, 1913

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Archiwum Muzeum w Grudziądzu

C. Florkowski, Abbildungen der Brandenburgendenfunde von Ronsden. Kr: Graudenz nebst einer Karte des Fundortes gezeichnet von C. Florkowski Conservator des städtlichen Museums, Graudenz 1884, 30 tablic, nr inw. 215.

C. Florkowski 1. Kreis Graudenz A. Einzelfunde a. Stein gezeichnet von C. Florkowski Conservator des Stadt Museums zu Graudenz, im. Februar 1886, 8 tablic, nr. inw. 215.
Protokolbuch (I) der Graudenz Altertums-Gesellschaft von 1833 – 7. April 1899, nr inw. MG/AR/26.

Protokolbuch (II) der Graudenz Altertums-Gesellschaft von Ostern 1899-30. Oktober 1908, nr inw. MG/AR/26.

Korespondencja Towarzystwa Starożytności (Altertumsgesellschaft) 1833, nr inw. MG/AR/13.

Korespondencja Towarzystwa Starożytności (Altertumsgesellschaft) 1889-1892, nr inw. MG/AR/12.

Korespondencja Towarzystwa Starożytności (Altertumsgesellschaft) 1906, nr inw. MG/AR/11.

Katalog monet (wpływy) Towarzystwa Starożytności 13 XI 1902 - 10 VI 1907, nr inw. MG/AR/513.

Księga Zwiedzających Muzeum (15 VI 1884 – 22 X 1899, 26 VII 1921 - 27 VIII 1939, 2 I 1950 – 16 III 1952), nr inw. MG/AR/27.

List nauczyciela Behrendta z Komorowa do dr Z. Angera z dnia 14 IV 1904 r.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Miłośników Starożytności za rok 1904.

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

<http://www.bikop.eu/dlibra/doccontent?id=2026>

Ciekawe cytaty

“Uwagi godne jest muzeum miejskie przy ulicy Lipowej. Wybudowano je w roku 1911 kosztem 115 tysięcy marek. Mleści się w niem wiele ciekawych rzeczy historycznych, między którymi szczególną wartość naukową mają urny, wykopane na polach Rządza, pochodzące z 1-go i 2-go wieku po narodzeniu Chrystusa” (Żniński, 1913: 76)

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

25.05.2018 r.

Ewelina Bednarz

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	